

Important Bird Area: Bielaviežškaja Pušča

© И. Бышнёв

Code: BY009

Central coordinates: 52°39' N 24°54' E

Location: Brestskaya voblast: Kamyanets region, Pruzhany region, Grodzenskaya voblast: Svislach region

Area: 85036 ha

IBA Criteria: B2, B3

National conservation status: Нацыянальны парк «Белавежская пушча»

International conservation status: ТВП рэгіянальнага значэння, утворана ў 1998 годзе. Ключавая батанічная тэрыторыя. Біясферны рэзерват ЮНЭСКА МАВ 3 1992 г. уключана ў спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Site description:

Белавежская Пушча – буйнейшы і адзіны з тыповых некалі ў Еўропе, масіў пярвічных лясоў, які захаваўся да сённяшніх дзён. Беларуская частка нацыянальнага парка мяжуе з польскай. Захаванню гэтых унікальных мясцін садзейнічала тое, што ў розныя эпохі яны з'яўляліся традыцыйным месцам палявання літоўскіх, польскіх і рускіх каранаваных і іншых высокапастаўленых асоб. У адрозненне ад іншых лясных масіваў раўніннай Еўропы, Белавежскія лясы захавалі амаль што першабытны выгляд. Пакуль яшчэ даволі шматлікія

некранутыя ўчасткі Пушчы даюць прытулак цэламу комплексу характэрных жывёл і раслін. Незвычайная для Беларусі і ўзроставае структура лясоў. Пры агульным сярэднім узросце лясоў пушчы 90 гадоў, асобныя участкі лесу маюць сярэдні узрост 250 – 350 гадоў, нярэдка сустракаюцца 500-600-гадовыя дрэвы. Белавежская Пушча – адзіны ў Еўропе лясны масіў, у якім больш за тысячу шматвекавых дрэў.

Лясы і хмызнякі пакрываюць 82,9% працэнты тэрыторыі нацыянальнага парка, сярод іх пераважаюць хваёвыя, але, увогуле, можна сустрэць усе асноўныя тыпы лесу, характэрныя для гэтага геаграфічнага рэгіёна. Першабытнасць Пушчы падкрэсліваецца значнай доляй карэнных ясеневых, ліпавых, кляновых лясоў, старых алешнікаў.

Яшчэ трыццаць гадоў назад усходняя частка Пушчы была акружана буйнымі асаковымі балотамі, большасць з якіх цяпер асушана. Да нашых дзён захаваўся толькі адзін вялікі масіў балот – Дзікое. Асушэнне балот з’явілася адной з прычын парушэння гідралагічнага рэжыму Пушчы, што прывяло да шэрагу адмоўных вынікаў.

Белавежская Пушча знаходзіцца ў басейне ракі Вісла. З поўначы і паўднёвага ўсходу да яе прымыкаюць басейны рэк Нёман і Прыпяць, прычым водападзел Балтыйскага і Чорнага мораў праходзіць у непасрэднай блізкасці ад межаў Пушчы. Праз яе тэрыторыю працякае шмат невялікіх рэк і рэчак, многія з якіх бяруць пачатак у самой Пушчы ці ў непасрэднай блізкасці ад яе. Самая вялікая рака Нараў выцякае з балота Дзікое. Важнейшы прыток Нарава ў межах Пушчы – рака Нараўка, выток якой – балота Дзікі Нікар – было асушана, а сама рака каналізавана. Па паўднёвай частцы нацыянальнага парка працякае рака Правая Лясная з прытокамі Белая і Перавалока. Натуральных азёр на тэрыторыі няма. З дзесяці штучных вадасховішчаў найбольш буйныя створаны ў пойме ракі Перавалока на месцы былога нізіннага балота і луга: Лядское (345 гектараў) і Хмялеўскае (75 гектараў). Спрамленне рэк таксама аказала істотны адмоўны ўплыў на гідралагічны рэжым ляснога масіву.

У нацыянальным парку пераважаюць наступныя віды гаспадарчай дзейнасці: абмежаваныя лесанарыхтоўкі, паляўнічы і экалагічны турызм.

Разнастайнасць глебы Белавежскай пушчы спрыяе відавому багаццю флоры: на яе тэрыторыі сустракаецца больш за 1000 відаў сасудзістых раслін, 62 віда з якіх занесены ў Чырвоную кнігу Беларусі. Акрамя таго, тут адзначана каля 300 відаў лішайнікаў, 270 – мхоў, 3000 – грыбоў.

Habitats:

Тэрыторыя нацыянальнага парка уяўляе сабою буйны масіў адносна мала парушанай прыроднай расліннасці якая прадстаўлена пераважна сярэдне і стараўзроставымі лясамі з асобнымі ўчасткамі адкрытых балот і лугоў. Плошча натуральных, альбо слаба парушаных экасістэм складае каля 95% тэрыторыі. Дамінуючым тыпам экасістэм з'яўляюцца лясныя, сярод якіх пераважаюць хвойна-шырокалістныя лясы.

Невялікая плошча ТВП занята адкрытымі водна-балотнымі экасістэмамі, прадстаўленымі балотамі, рэкамі і вадасховішчамі (рэкі, каналы, вадасховішчы – 0,6%).

Лугі якія займаюць некалькі працэнтаў ад плошчы ТВП (4,6%), характэрызуюцца значнай разнастайнасцю расліннага і жывёльнага свету. Большая частка з іх выкарыстоўваецца для сенакашэння, альбо як пашы. У апошнія гады плошча сенакашэння значна паменшылася, што вядзе да зарастання лугоў хмызнякамі.

Кустарнікавыя экасістэмы займаюць каля 1% тэрыторыі, пераважаюць лаза і ядловец.

Birds:

У беларускай часцы Белавежскай пушчы налічваецца 253 віда птушак, якія хоць бы аднойчы зарэгістраваны на яе тэрыторыі і ў бліжэйшых наваколіцах (вадаахоўная зона). З іх на гнездаванні прынамсі аднойчы адзначана (альбо гнездаванне мяркуецца) для 184 відаў. Толькі на міграцыі сустракаецца 39 відаў, толькі на зімоўцы – 7 відаў, залётных відаў 22 і 1 від няўдала акліматызаваны.

ТВП Белавежская пушча мае рэгіянальнае значэнне для захавання многіх лясных відаў птушак. Сярод іх чорны бусел *Ciconia nigra*, звычайны асаед *Pernis apivorus*, шэрая кугакаўка *Strix aluco* і баравы жаўрук *Lullula arborea*. Па колькасці пар малага арлеца *Aquila pomarina* Белавежская пушча адна з самых “багатых”

ТВП.

Other animal groups:

Сярод іншых пазваночных Пушчы – 59 відаў млекакормячых, 31 – рыб, 11 – земнаводных, 7 – паўзуноў. Красой і гордасцю пушчанскіх лясцоў з’яўляецца зубр *Bison bonasus*. Гэта самая буйная жывёліна на еўрапейскім кантыненте, якая жыла тут яшчэ ў перыяд мамантаў і шарсцістых насарогаў. Сёння ў нацыянальным парку налічваецца каля 400 зуброў.

Populations of IBA trigger species:

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2008)	IBA criteria
Greylag goose <i>Anser anser</i>	B	4-7 breeding pairs	2004-2011	Medium	↔	
Pintail <i>Anas acuta</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Smew <i>Mergus albellus</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Red-breasted goosander <i>Mergus serrator</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Goosander <i>Mergus merganser</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Red-necked grebe <i>Podiceps grisegena</i>	B	1 breeding pairs	1997	Good		
Bittern <i>Botaurus stellaris</i>	B	7-20 males only	2003-2008	Good	↑	
Little bittern <i>Ixobrychus minutus</i>	B	5-10 males only	2003-2008	Medium		
Great white egret <i>Casmerodius albus</i>	P	+	2003-2008	Poor		

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2008)	IBA criteria
Black stork <i>Ciconia nigra</i>	B	25-30 breeding pairs	2003-2008	Medium	↔	B2
Honey buzzard <i>Pernis apivorus</i>	B	> 80 breeding pairs	2003-2008	Medium		B3
Black kite <i>Milvus migrans</i>	B?	+	2003-2008	Poor		
Red kite <i>Milvus milvus</i>	B?	1-2 breeding pairs	2003-2007	Poor	↓	
White-tailed eagle <i>Haliaeetus albicilla</i>	B	2-3 breeding pairs	2003-2007	Good	↑	
Short-toed eagle <i>Circaetus gallicus</i>	B	+	2003-2008	Poor		
Hen harrier <i>Circus cyaneus</i>	B	+	2003-2008	Poor		
Lesser spotted eagle <i>Aquila pomarina</i>	B	55-60 breeding pairs	2008	Good	↔	B2
Spotted eagle <i>Aquila clanga</i>	B	0-1 breeding pairs	2008	Good	↔	
Booted eagle <i>Aquila pennata</i>	B?	0-3 breeding pairs	2003-2007	Good		
Osprey <i>Pandion haliaetus</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Kestrel <i>Falco tinnunculus</i>	B	5-8 breeding pairs	2003-2007	Good	↔	
Red-footed falcon <i>Falco vespertinus</i>	P	+	2003-2008	Poor		

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2008)	IBA criteria
Merlin <i>Falco columbarius</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Hobby <i>Falco subbuteo</i>	B	3-5 breeding pairs	2003-2007	Good	↓	
Saker falcon <i>Falco cherrug</i>	N	1 individuals	2008	Poor		
Little crane <i>Porzana parva</i>	B?	1 males only	2003	Poor		
Corncrake <i>Crex crex</i>	B	150-200 males only	2003-2008	Medium	↔	
Crane <i>Grus grus</i>	B	30-35 breeding pairs	2003-2008	Medium	↔	B2
Ringed plover <i>Charadrius hiaticula</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Golden plover <i>Pluvialis apricaria</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Ruff <i>Philomachus pugnax</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Jack snipe <i>Lymnocyptes minimus</i>	P	+	2003-2008	Poor		
Black-tailed godwit <i>Limosa limosa</i>	B	+	2003-2008	Poor		
Greenshank <i>Tringa nebularia</i>	P	+	2005-2008	Poor		
Marsh sandpiper <i>Tringa stagnatilis</i>	P	+	2003-2008	Poor		

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2008)	IBA criteria
Little gull <i>Hydrocoloeus minutus</i>	P	+	2005-2008	Poor		
Common gull <i>Larus canus</i>	P	+	2005-2008	Poor		
Little tern <i>Sternula albifrons</i>	B	0-1 breeding pairs	2003-2007	Good		
Whiskered tern <i>Chlidonias hybrida</i>	B	2-3 breeding pairs	1999	Good		
Eagle owl <i>Bubo bubo</i>	B	8-12 males only	2005-2007	Good	↔	
Pygmy owl <i>Glaucidium passerinum</i>	B	195-240 males only	2005-2008	Medium	↔	
Little owl <i>Athene noctua</i>	B	+	2003-2008	Poor		
Graet grey owl <i>Strix nebulosa</i>	B	0-2 breeding pairs	2005-2007	Good	↔	
Tawny owl <i>Strix aluco</i>	B	240-320 males only	2005-2007	Medium	↔	B3
Short-eared owl <i>Asio flammeus</i>	B	5-10 breeding pairs	2003-2008	Medium		
Kingfisher <i>Alcedo atthis</i>	B	1-5 breeding pairs	2003-2008	Medium		
Nightjar <i>Caprimulgus europaeus</i>	B	> 350 breeding pairs	2005-2007	Medium		

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2008)	IBA criteria
Green woodpecker <i>Picus viridis</i>	B	5-10 breeding pairs	2003-2008	Medium		
White-backed woodpecker <i>Dendrocopos leucotos</i>	B	150-250 breeding pairs	2003-2008	Medium	↔	
Three-toed woodpecker <i>Picoides tridactylus</i>	B	50-100 breeding pairs	2003-2008	Medium	↔	
Crested lark <i>Galerida cristata</i>	B	1-3 breeding pairs	2003-2008	Poor		
Woodlark <i>Lullula arborea</i>	B	> 200 breeding pairs	2003-2008	Medium		B3
Tawny pipit <i>Anthus campestris</i>	B	+	2003-2008	Poor		
Collared flycatcher <i>Ficedula albicollis</i>	B	+	2003-2008	Poor		
Bearded reedling <i>Panurus biarmicus</i>	P	+	2002	Poor		
Lesser grey shrike <i>Lanius minor</i>	B	+	2003-2008	Poor		
Ortolan bunting <i>Emberiza hortulana</i>	B	15-20 breeding pairs	2004-2005	Medium	↔	

Other biodiversity:

Звяры: начніца Натэрэра *Myotis nattereri*, начніца Брандта *Myotis brandtii*,

еўрапейская шыракавушка *Barbastella barbastellus*, малая вячэрніца *Nyctalus leisleri*, паўночны кажанок *Eptesicus nilssonii*, соня-палчок *Glis glis*, садовац соня *Eliomys quercinus*, арэшнікавая соня *Muscardinus avellarius*, еўрапейская рысь *Lynx lynx*.

Птушкі: чапля-кваква *Nycticorax nycticorax*, гусь-піскулька *Anser erythropus*, белавокая чэрнець *Aythya nyroca*, сокал-падарожнік *Falco peregrinus*, палянік *Burhinus oedipnemus*, дубальт *Gallinago media*, вялікі кулён *Numenius arquata*, сіпуха *Tyto alba*, даўгахвостая кугакаўка *Strix uralensis*, сіні сіваграк *Coracias garrulus* (гэтыя віды адзначаны для тэрыторыі Белавежскай пушчы, але ў апошнія 10-15 год не сустракаліся).

Амфібіі: грабенчыты трытон *Triturus cristatus*, чаротавая рапуха *Bufo calamita*.

Рэптыліі: мядзянка *Coronella austriaca*.

Насякомыя: бронзавы красацел *Calosoma inquisitor*, пахучы красацел *Calosoma sycophanta*, рашэцісты жужаль *Carabus cancellatus*, жужаль менетрые *Carabus menetriesi*, фіялетаваы жужаль *Carabus violaceus*, шчыгрынавы жужаль *Carabus coriaceus*, блытаны жужаль *Carabus intricatus*, рабрысты слізняед *Chlaenius costulatus*, баразнаваты слізняед *Chlaenius sulcicollis*, жук-алень *Lucanus cervus*, валасаты стафілін *Emus hirtis*, двухпалосны падвадзень *Graphoderus bilineatus*, малінавая ордэнская стужка *Catocala sponsa*, тарфянікавая жаўтушка *Colias palaeno* і іншыя.

Павукі: вялікі сплаўны павук *Dolomedes plantarius*.

П'яўкі: медацынская п'яўка *Hirudo medicinalis*.

Расліны: піхта белая *Abies alba*, дуб скальны *Quercus petraea*, плюшч звычайны *Hedera helix*, жаўтазель германскі *Genista germanica*, вярба чарнічная *Salix myrtilloides*, званок лілеялісты *Adenophora liliifolia*, астранцыя вялікая *Astrantia major*, венерын чаравічак сапраўдны *Cypripedium calceolus*, касач сібірскі *Iris sibirica*, раўнаплоднік пылюшнікавы *Isopyrum thalictroides*, кадзіла сармацкае *Melittis sarmatica*, першацвет высокі *Primula veris*, пярэсна еўрапейская *Trollius europaeus* і іншыя.

Threats:

Асноўнай і найбольш значнай пагрозай з'яўляецца рэканструкцыя мелеаратыўных сістэм на тэрыторыі і ў ваколіцах ляснага масіву.

Знішчэнне падросту дзікімі капытнымі, колькасць якіх значна павялічылася ў выніку зімовай падкормкі і адстрэлу ваўкоў.

Лесагаспадарчая дзейнасць. Пасля пераўтварэння запаведніка ў нацыянальны парк лесагаспадарчая дзейнасць на яго тэрыторыі значна пашырылася. Гэта стала адным з істотных фактараў адмоўнага ўздзеяння на экасістэмы.

Хімічнае забруджванне. Белавежская Пушча знаходзіцца на мяжы трансгранічнага пераносу паветраных мас і з'яўляецца натуральным бар'ерам на шляху міграцыі забруджваючых рэчываў. У выніку, на яе тэрыторыі асядаюць многія цяжкія металы.

Нарыхтоўкі ягад, грыбоў і лекавай сыравіны зніжаюць кармавую базу жывёл, а таксама з'яўляюцца фактарам парушэння іх спакою.

Паляванне на ваўкоў, што спрыяе утрыманню высокай шчыльнасці капытных.

Зімовая падкормка капытных жывёл.

Recommendations for the conservation:

Павелічэнне запаведнай зоны да 90 тыс. га (уся тэрыторыя былога запаведніка).

Аднаўленне балотных масіваў па перыферыі НП (Дзікі Нікар, Глубенец, пойма рэк Лясная Левая і Лясная Правая).

Забарона на рэканструкцыю меліяратыўных сістэм на тэрыторыі пушчы і ў яе вадаахоўнай зоне.

Забарона на паляванне на ваўкоў.

Забарона на падкормку капытных жывёл, акрамя зубра.

Перыядычнае кашэнне на с/х землях і лугах у вадаахоўнай зоне.

References:

Асабістыя паведамленні: Пракапчук В.В.

Черкас Н. Д., Абрамчук А.В. Новые сведения об орле-карлике (*Hieraaetus pennatus*) в Беловежской пушце. //Леса Евразии в XXI веке. Мат. IV

международ. конф. молодых ученых.

Абрамчук А.В. Современный видовой состав орнитофауны национального парка "Беловежская пуща". // "Четвертые научные чтения памяти В.В. Станчинского". Сборник докладов. – Смоленск, 2004. – С. 27-31.

Abramczuk A.W. 2004 Nowe gatunki ptaków obserwowane w Puszczy Białowieskiej //Parki nar. Rez. Przyr. 23: 629-631.

А.В. Абрамчук Видовой состав отряда совообразные (Strigiformes) Беловежской пущи. // Тез. Докл. науч. конф. 13-14 декабря 2002 г. УО "ВГУ им. П.М. Машерова" – Витебск: Изд-во УО "ВГУ им. П.М. Машерова". 2005. – с.

Абрамчук А.В. Численность и распространение бородатой неясыти (*Strix nebulosa* F., 1772) в Беловежской пуще. // Антропогенная динамика ландшафтов, проблемы сохранения и устойчивого использования биологического разнообразия: материалы III Респ. науч.-практ. конф., Минск, 19-20 окт. 2006 г. / Бел. гос. пед. ун-т им М. Танка; редкол. М. Г. Ясовеев [и др.]; отв. ред. И.Э. Бученков, А.В. Хандогий. – Минск: БГПУ, 2006. – С. 20-22.

Абрамчук А.В., Прокопчук В.В. Численность и распространение домового сыча (*Athene noctua*) в Каменецком районе Брестской области // «Актуальные проблемы экологии – 2006» Международная научно-практическая конференция 22 – 24 ноября 2006 года: [Материалы]. Гродно, 2006.

Абрамчук А.В. Миграция водно-болотных птиц в Беловежской пуще // Беловежская пуща. Исследования. – Брест, Академия, 2006. – Вып.12. – С.164-182.

А.В. Абрамчук. Бородатая неясыть в Беловежской пуще //Совы Северной Евразии: экология, пространственное и биотопическое распределение. /Под ред. Волков С.В. (гл. ред.), Шариков А.В., Морозов В.В. — М.: 2009. С. – 128-131.

Абрамчук А.В., Черкас Н.Д. Птицы Беловежской пущи: систематический список. *Subbuteo* Том 10,

Абрамчук А.В. Кадастровая оценка популяций сов Беловежской пущи// Природные ресурсы №4, 2007. С – 48-54.

Абрамчук А.В., Черкас Н.Д. Современное состояние редких и охраняемых видов птиц в Беловежской пуще //Природнае асяроддзе Палесся: асаблівасці і перспектывы развіцця. Матэрыялы Міжнар. навук. канф., Брэст, 16-18 чэрв. 2004 г. У 2-х частках. - Ч.1./рэдкал: М.П.Ярчак (адк.рэд/)[і інш.]. – Брэст: Изд-во Академия,

2004. - С. 347-352.

Абрамчук А.В. Белы бусел у Белавежскай пушчы. Кулён №2 (8) 2005.

Байчоров В.М., Гигиняк Ю.Г., Гигиняк И.Ю Новые находки видов, занесенных в Красную книгу Республики Беларусь и инвазия американского полосатого рака в водных объектах Национального парка «Беловежская пуца» // Красная книга Республики Беларусь: состояние, проблемы, перспективы: материалы международной научной конференции, Витебск, 13-15 декабря 2011 г. – Витебск., 2011 г. – с. 7-9.

Ключевые ботанические территории Беларуси / Под ред. О.М. Масловского, Г.А. Пронькиной. – М.-Мн.-: Бестиор, 2005. – 80 с.

План управления Национальным парком “Беловежская пуца”. Книга 1. 2008 г.

Скарбы прыроды Беларусі. – Мн.: Беларусь, 2005. – 215 с. (Инфармацыю падрыхтавалі: Дацкевіч В.А., Папенка В.М., Чэркас М.Д.).

Эколого-биологические особенности и устойчивость популяций редких видов растений Беловежской пуцы. Денгубенко А.В., Парфенов В.И. Опубликовано на стр. 113 - 121.

Authors : Абрамчук А.В.

** Использование размещенной здесь неопубликованной информации для научных публикаций без письменного соглашения ее авторов запрещено. В случае использования части контента или страницы целиком на других интернет-ресурсах, обязательна ссылка на авторов и сайт iba.ptushki.org*